

csak úgy képes a világ vizsgálatára, ha elvonatkoztat, ha függetleníti magát a vizsgált tárgytól.

A költemény hol eltávolodik a költő személyiségétől, hol ismét azonosul vele; minden újabb fokozatában gazdagabban ismétli meg e műveletet. A személyiség megkettőzése a tárgyilagossá és elfogulatlan önvizsgálat érdekében történik; az „önfeladás” és az „elszemélytelenedés” csupán latba vetett esélyként méretek meg. Minden egyes lépésben szemügyre veszi szemlélődő, gondolkodó önmagát; gyakorlati önkontrolljának lehetünk tanúi, ellentétben azokkal a régebbi típusú verses önvizsgálatokkal, amelyekben a költőnek valamilyen véleménye alakult ki önmagáról, s azt mintegy revízió tárgyává tette. Sikerült így kiiktatnia az előítélet lehetőségét: figyelemmel kísérhetjük, amiről ítélkezik, s azt is, ahogyan ítélkezik, hiszen a tudat különböző állapotait és folyamatait a versben, a vers által játszatja le. A végső gondolat megsokszorozva, tizennyolc emelettel magasabb szinten, spirálisként tér vissza az első sor gondolatához:

*ködben követ a ködöt eltalálni
a szó a szerszám a szó a kő
fölröpül*

*és Nap legyen világosság
mindig megszületik a ködből
a világt teremő*

Végkövetkeztetésként, úgy érzem, ez a gondolat kívánczik ide: sem a stílus-elemzés, sem a tartalmi elemzés nem elegendő ahhoz, hogy egy verseskötetet megértsünk. Formaelemzésre van szükség, hogy a befogadói vizsgálat a mű legaprólékosabb stílusi jegyeitől egészen a költői világszemlélet és világnézet széles horizontjáiig terjedjen.

Marsall költői monodrámáját nem követhetnénk nyomon, ha csupán romantikus-absztraháló-objektivisták jellegét konstatálnánk. A költői tevékenység lényege nem stílusjegyek halmazának „elemzésével” vagy a deduktív módszerrel kikövetkeztetett filozófiai-szociológiai tartalom vizsgáztatásával érthető meg, még kevésbé a „magatartás” pesszimista vagy optimista gesztusaiból, hanem a versek belső dramaturgiájából, lélektani konfliktusaiból és katarzisaiból, mindabból, amit egy-egy vers logikája, valamint a kötet tervezése — közös névvel — *formaként* állít elénk.

A *Vízjelek* egyik fő rendezőelvéről maga a kötet cím is árulkodik: nemcsak az írott szöveget kapjuk általa, hanem a költői szándék azon lappangó rejtjeleit is, melyek a személyiség jelenlétét magánál a műnél is hívebben éreztetik — a mű nem öncél, hanem a személyiségvédelem eszköze.

Úgy érzem, a manierizmussal is gazdagon tenyésző mai magyar lírában a figyelemre méltó kísérletezők sorában kell Marsall Lászlót számon tartanunk. A kritika főadata, hogy a „vakfolt” költészete se maradjon fehér folt a költészet térképén.

